

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

مطالعه تطبیقی آموزش و پرورش ایران و کانادا

مهدی تپه رشی^۱، محمد همتی^۲

۱- درجه علمی (یا سمت کاری) نویسنده اول: لیسانس علوم تربیتی آموزش ابتدائی (آموزگار)

۲- درجه علمی (یا سمت کاری) نویسنده دوم: لیسانس علوم تربیتی آموزش ابتدائی (آموزگار)

آدرس پست الکترونیک نویسنده رابط: hemati6681997@gmail.com

❖ چکیده

آموزش و پرورش تطبیقی از مباحث مهم در علوم تربیتی است و دستاوردهای آموزش و پرورش تطبیقی در اصلاح نظام های آموزشی کاربرد بسیاری دارد، آموزش و پرورش کلید فتح آینده است و از دیر باز انتظار از آموزش و پرورش آن بوده که انسان های فردا را تربیت کند و نسل امروز را برای زندگی در جامعه ی فردا آماده سازد. مقاله حاضر در صدد مقایسه و تطبیق آموزش و پرورش کشور ایران با کشور کانادا نگاشته شده است، که پس از ذکر مقدمه مطالبی پیرامون سیر تغییر و تحول و آموزش و پرورش در ایران باستان تا کنون و نظام آموزشی کشور کانادا و سپس مقایسه ی آن ها ارائه شده است. همچنین با عنوان کردن آموزش و پرورش به عنوان یکی از مولفه های سرمایه انسانی، ویژگی های عمومی آموزش و پرورش در ایران و کشور کانادا را بررسی نموده و شاخص های عمومی در این دو کشور را به صورت تطبیقی مقایسه نماییم. رسالت اصلی علم آموزش و پرورش تطبیقی، مطالعه انتقادی شباهت ها و تفاوت های آموزشی شایع در بین جوامع و فرهنگ ها است. و کیفیت آموزش و پرورش همواره از جمله دغدغه های اصلی نظام های آموزش و پرورش در اغلب کشورهای دنیا بوده است. هدف اصلی از انجام چنین مطالعه ای این است که آموزش و پرورش به عنوان یک سرمایه گذاری ملی پربهره در بین دولتمردان و سیاست گذاران مطرح شود و به آموزش و پرورش از آن جهت که باعث رواج بازار علم شده و با بارور ساختن اندوخته های علمی و فنی جامعه منجر به رشد می شود، توجه بیشتری شود.

کلید واژه ها: آموزش و پرورش تطبیقی، تعلیم و تربیت، ایران، کانادا، مدارس، نظام آموزشی.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

❖ نظام آموزش و پرورش ایران

آموزش و پرورش مدرن و معاصر در ایران به قدمتی تقریباً یک صد ساله، بخش مهمی از منابع این دوره از تاریخ کشورمان را به خود اختصاص داده است. آموزش و پرورش یکی از نهادهای اصلی جامعه است که تعلیم و تربیت و ساختن انسان مطلوب و مؤثر را در جامعه بر عهده دارد. برای پرورش افراد مطلوب، نیاز به یک نظام آموزشی کار آمد است که اجزا و عناصر آن اعم از مواد درسی، دانش آموز، معلم، وسایل آموزشی، فضا و ... با یکدیگر در ارتباط اند تا اهداف مورد نظر تحقق یابد. از طرف دیگر، تدریس و آموزش از نظر ماهیت و نظام ارتباطی متقابل است و در مدرسه به سان گرته پویایی، در صدد آماده کردن افراد برای ورود به جامعه در سطح بسیار گسترده تری است. کلاس درس نیز به عنوان یک گروه اجتماعی و کوچکترین خرده سیستم اجتماعی در نظام آموزشی دارای خصوصیات و ویژگیهای منحصر به فردی است که آن از سایر سازمانها و نهادهای اجتماعی متمایز می کند.

❖ آموزش و پرورش در ایران باستان

در سرزمین ایران، دست کم از پانزده هزار سال پیش، انسان زندگی می کرده است. نزدیک به چهار هزار سال پیش، آریایی ها و از آن جمله مادها، پارسی ها و پارتی ها به سرزمین ایران مهاجرت کردند. مادها در غرب و پارسی ها در جنوب و پارتی ها در شرق فلات ایران ماندگار شدند و حکومت هایی تشکیل دادند. مادها در حدود هفتصد سال پیش از میلاد در سرزمین های غرب ایران چیره شدند و دولت ماد را بنیان گذاشتند. در دوره مادها، کودکان و نوجوانان راه و رسم زندگانی و کار و جنگاوری را در خانه و ایل می آموختند. آموزش رسمی مخصوص روحانیان بود. روحانیان، گذشته از خواندن و نوشتن، اصول و مراسم دینی، اخترشناسی و شیوه های پیشگویی سرنوشت دیگران را در مراکز دینی فرا می گرفتند. مردم دیگر از خواندن و نوشتن بی بهره بودند. مادها خطی شبیه خط میخی داشتند. در دوران هخامنشی، آموزش رسمی ویژه روحانیان زرتشتی، موبدان، شاهزادگان و دولت مردان بود. اما چون در آیین زرتشت آموزش و پرورش به مانند زندگی مهم شمرده شده بود، مردم ایران به پیروی از گفتار حکیمانه زرتشت، یعنی پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک، اخلاق و مهارت های سودمند را به فرزندان خود آموزش می دادند. در آن زمان آتشکده ها جایگاه رسمی آموزش بودند و موبدان علاوه بر درس ها مذهبی، پزشکی، ریاضی و اخترشناسی نیز درس می دادند.

❖ باستان تا ورود اسلام به ایران

در دوره ساسانی فرهنگ و تمدن ایرانی به شرق و غرب گسترش یافت. اما هنوز هم آموزش به گروهی خاص محدود می شد. در این دوران مهم ترین مرکز علمی و آموزشی دوران باستان، دانشگاه جندی شاپور، در شهر گندی شاپور به وجود آمد. این شهر را شاپور

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ساسانی بنیان نهاد و تا حدود قرن چهارم پس از اسلام آباد بود. در دانشگاه گندی شاپور دانشمندان ایرانی در کنار دانشمندان هندی، یونانی و رومی به فعالیت علمی و بحث و گفتگو مشغول بودند. وقتی مدرسه آتن در سال ۵۲۹ میلادی بسته شد، بسیاری از دانشمندان یونانی به گندی شاپور مهاجرت کردند. در زمان خسرو انوشیروان بیمارستانی در این شهر ساخته شد و آموزش طب ایرانی، یونانی و هندی رونق گرفت. سال ۴۵۹ هجری قمری در تاریخ آموزش و پرورش اسلامی، فصل برجسته‌ای به‌شمار می‌آید. در این سال نخستین مدرسه از رشته مدرسه‌هایی که خواجه نظام الملک، وزیر بزرگ سلجوقیان، ساخته بود در بغداد گشایش یافت. این مدرسه‌ها در جهان اسلام پراکنده شدند؛ تا آنجا که شهرها و روستاهای کوچک را همگام با مدرسه‌های بزرگ در مراکز استان‌ها، دربرگرفت. پیش از برپایی این مدارس حلقه‌های آموزش در یک جا جمع نمی‌شدند، بلکه در جاهای گوناگون مانند مسجد، بیوت علما و ... تشکیل می‌شدند. همین که مدارس پراکنده شدند و فرصت‌ها و امکانات گسترده‌تری برای دانشجویان به سوی این مدرسه‌ها گسیل شدند. از این رو کمتر به دیگر جاها، که پیش تر پررونق بود ولی همچنان سرشت خود را نگه داشتند و با کمی و کاستی گرایش دانشجویان به گونه‌ای تقلیدی همچنان به کار می‌پرداختند، روی می‌آوردند. در واقع روزگار پیش از ۴۵۹ ه.ق؛ و پس از آن، عموماً با جایگاه‌های گوناگون آموزش و تدریس، همپا و همراه است.

جایگاه‌های آموزش پیش از بنیاد مدارس، بدین قرار بودند:

- مکتب برای آموختن، خواندن و نوشتن

- مکتب برای آموزش قرآن و مسایل ابتدایی

- آموزش ابتدایی در کاخ‌ها

- کتاب فروشی‌ها

- خانه‌های دانشمندان

- تالارهای ادبی

- بیابان (بادیه)

- مسجد

همه این‌ها مردم را به فراگیری خواندن و نوشتن واداشت. این گرایش به هنگام شکوفایی اسلام آغاز شد و گذشت زمان انگیزه‌ای برای بهتر شدن این هنر و حتی نوآوری در آن بود. گرچه در آغاز اسلام تعداد مسلمانانی که خواندن و نوشتن می‌دانستند کم بود، ولی همه یا بیشتر آنان را پیامبر اسلام برای نوشتن نزد خود به کار می‌گرفت. از همین جا بود که این اندیشه پیدا شد تا (ذمیان، نامسلمانان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اهل کتاب) به کسانی که می‌خواستند خواندن و نوشتن یاد بگیرند، آن را بیاموزند. در پیکار بدر بسیاری از مردم مکه به اسارت گرفته شدند، پیامبر اسلام کسانی را که می‌توانستند خواندن و نوشتن بیاموزند، در برابر آموختن آزاد می‌کرد. این خدمت فدیة آزادی نامسلمانان بود و بر این پایه یاد دادن از سوی آنان به چهره یک عرف رایج درآمد.

❖ دوران مدرن نخستین و ایران مدرن

❖ شاگردان مدرسه‌ای در ارومیه، سال ۱۳۲۸ شمسی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

❖ نمایی از یک مکتبخانه

❖ دوران قاجار

در دوران قاجار جنگ‌های ایران و روس رخ داد که با شکست ایرانیان و از دست رفتن بخش‌های زیادی از ایران همراه بود. البته آن شکست دردناک باعث شد که دولت‌مردان دلسوز و فرهیختگان جامعه آن روز به علت شکست ایرانیان آگاه شوند که همانا بی‌خبری از دانش و فن آن روزگار بود. از این رو، در سال ۱۲۳۱ هجری قمری، ۵ نفر دانشجو به انگلیس فرستاده شد؛ نخستین چاپخانه سربی در ۱۲۲۷ هجری قمری در تبریز به کار افتاد؛ نخستین روزنامه را میرزا صالح، از دانشجویان فرستاده شده به انگلیس، به نام کاغذ اخبار در ۱۲۵۳ هجری قمری منتشر کرد و نخستین مدرسه به شیوه امروزی با همت میرزا حسن خان رشیدی در ۱۲۵۴ هجری قمری در ارومیه و در سال بعد در تبریز کار خود را آغاز کرد. در اواخر قاجاریه و دوران مشروطه و پس از آن، برخی از فعالان حقوق زنان در آن روزگار بر آن شدند که مدرسه‌های دخترانه بسازند. البته این امر با مخالفت سنت‌گرایان مواجه می‌شد اما تعدادی مدرسه دخترانه ساخته شد.

❖ بنیان‌گذاری دارالفنون

دارالفنون مرکز آموزشی دانش و فن نوین بود که در سال ۱۲۳۱ هجری شمسی با تلاش میرزا تقی‌خان امیرکبیر در تهران بنیان‌گذاری شد. نخستین معلمان این مدرسه، اروپایی و بیش‌تر اتریشی بودند. نخست صد نفر فراگیر از میان فرزندان اشراف و بزرگان دولتی برای تحصیل در آن انتخاب شدند که در رشته‌های نظامی، پزشکی، داروسازی، معدن و مهندسی به تحصیل مشغول شدند. دارالفنون آزمایشگاه فیزیک، شیمی و داروسازی و کارخانه شیشه و بلور و شم‌سازی و چاپ‌خانه داشت و فراگیران علاوه بر مطالعه نظری، به فعالیت‌های عملی نیز می‌پرداختند. برای مثال، مسیو کرشیش اتریشی، که معلم توپخانه و ریاضی بود، به کمک دانش‌جویان خود

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دستگاه فرستنده تلگراف ساخت که آغازی برای گسترش ارتباط از راه دور در کشور بود.

❖ دوران پهلوی و آموزش و پرورش نوین

در دوران پهلوی، آموزش و پرورش نوین برای پسران و دختران در ایران، پایه‌گذاری شد و بعداً توسط جمهوری اسلامی، دنبال شد. سیستمی که تغییراتی کرد اما امکانات دوران پهلوی را نیز نگه داشت. بر اساس قانون اساسی ایران، آموزش و پرورش برای همه کودکان و نوجوانان ایرانی تا دوره متوسطه رایگان است و دولت وظیفه دارد امکان تحصیل را برای همگان از طریق وزارت آموزش و پرورش فراهم سازد.

نظام آموزشی ایران دارای دوره ابتدایی، دوره راهنمایی، دوره متوسطه و دوره پیش‌دانشگاهی بود. در سال‌های پایانی دهه هشتاد نظام آموزشی به ۳-۳-۳ تغییر کرد. این نظام به‌طور کلی به دو دوره ۶ ساله ابتدایی و متوسطه تغییر کرد. اولین کسانی که با این نظام آموزش دیده‌اند؛ متولدین نیمه دوم ۷۹ و نیمه اول ۸۰ هستند که کلاس ششم ابتدایی داشته‌اند. آن‌ها در پایان دوره اول متوسطه انتخاب رشته کردند و امسال در پایه دوازدهم به تحصیل مشغولند. علاقه‌مندان به کارهای عملی و فنی مهارت‌های لازم را در هنرستان‌ها و آموزشگاه‌های کار و دانش می‌گذرانند. دانش‌آموختگان دوره پیش‌دانشگاهی در صورت موفقیت در آزمون‌های سراسری (کنکور)، به دانشگاه وارد می‌شدند که با تغییر نظام این پایه حذف و به جای آن پایه ششم ابتدایی جایگزین شده است.

❖ کانون کارآموزی کشور، سال ۱۳۴۹

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

❖ اردوی تابستانی کودکان و نوجوانان، نیاوران، ۱۳۵۱

❖ دوران جمهوری اسلامی

در دوران جمهوری اسلامی، آموزش در ایران با زیرساخت‌های پهلوی ادامه یافت و دولت انقلابی جدید تصمیمی بر توقف آموزش عالی در کشور، نگرفت. با این حال، تغییراتی نیز رخ داد. مهمترین دگرگونی، «اسلامی‌سازی» سیستم آموزش ایران بود. همگی دانش‌آموزان از نظر جنسیتی جدا شدند و جداسازی جنسیتی، وارد آموزش در این کشور شد. کتاب‌ها و نوشتار آموزشی نیز کم‌کم بر اساس نظریات کارشناسان جمهوری اسلامی، تغییر کردند و در طی شش ماه پس از انقلاب ۱۳۵۷، مطالب آموزشی مبتنی بر اسلام به آموزشگاه‌ها وارد شد.

در اواخر دهه ۱۳۹۰، تصویر دختران از روی جلد کتاب درسی سوم ابتدایی حذف شد و به شدت خبرساز شد. منتقدان این عمل، حذف تصویر را نشانه‌ای از تبعیض جنسیتی ساختاری علیه زنان و تمایل داشتن به حذف زنان از صحنه اجتماع ایران، عنوان کردند. ریش‌دار کردن مردان نیز در کتاب‌های درسی رسمی کشور، در این دوران انجام شد. آموزش ایدئولوژیک کودکان نیز در دوران جمهوری اسلامی، خبرساز و مورد توجه بوده‌است؛ وجود قابل توجه مناسک مذهبی در کتاب‌های درسی، همچون آموزش ریاضی با تصاویر «وضو گرفتن»، به اعتراضات درباره «آموزش ایدئولوژیک کودکان در ایران» دامن زده است.

❖ تاریخ تحول آموزش و پرورش ایران

سوابق تعلیم و تربیت آدمی نشان می‌دهد که به علت ناچیز بودن مجموعه‌ی میراث اجتماعی و ساده بودن ارتباطات انسانی آموزش و پرورش به وسیله خانواده‌ها و بیشتر به صورت غیرعمدی انجام گردیده است. با گسترده شدن دامنه دانش‌ها و مهارت‌های بشری و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

توسعه فرهنگ و تمدن‌های مختلف افزایش جمعیت تراکم نفوس در شهرها و روستاها رفته رفته نوعی دخالت آگاهانه در جریان انتقال فرهنگ و تمدن به کودک و نوجوانان ضروری شمرده شده و ضمن توجه به تربیت غیرعمدی پدید آمد و سالمندان با توجه به مقاصد معین به پرورش خردسالان پرداختند و برای انجام دادن وظایف تعلیم و تربیت به صورت رسمی و عمدی طبق ضوابطی به تدریج سازمان‌های متعددی را ایجاد کردند. بهترین سازمان‌ها از صدر اسلام تا کنون عبارتند از خانواده، مسجد، مکتب و مدرسه.

❖ سیر تحول تشکیلات آموزش و پرورش در ایران

- ❖ ۱. در سال ۱۲۳۲ هجری شمسی و به دنبال تاسیس دارالفنون اولین بار وزارتخانه ای به نام وزارت علوم تأسیس گردید.
- ❖ ۲. در سال ۱۲۸۸ هجری شمسی نام وزارت علوم به وزارت معارف اوقاف و صنایع مستظرفه تغییر یافت.
- ❖ ۳. در سال ۱۳۱۷ هجری شمسی وزارت مذکور به نام وزارت فرهنگ خوانده شد.
- ❖ ۴. در سال ۱۳۴۳ هجری شمسی بر اساس قانون صرفاً امور آموزش و پرورش پیش دانشگاهی و دانشگاهی به وزارت آموزش و پرورش محول گردید.
- ❖ ۵. در سال ۱۳۴۶ هجری شمسی به موجب قانون کلیه امور مربوط به دوره‌های تحصیلی مربوط به دوره‌های تحصیلی پیش‌دانشگاهی به عهده وزارت آموزش و پرورش گذاشته شد.
- ❖ ۶. در سال ۱۳۶۶ قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش در ۴ فصل ۱۳ ماده و ۹ تبصره تصویب گردید.

❖ انواع مدارس و مراکز آموزشی در ایران

- ۱- مدارس دولتی
- ۲- مدارس غیرانتفاعی
- ۳- مدارس استثنایی
- ۴- مدارس آموزشگاه‌های آزاد
- ۵- مدارس وابسته به وزارتخانه‌ها
- ۶- مدارس خارجی
- ۷- مدارس تطبیقی
- ۸- مدارس اقلیت‌های مذهبی
- ۹- مدارس شاهد و مدارس نمونه
- ۱۰- مدارس شبانه
- ۱۱- مؤسسات تربیت معلم
- ۱۲- دوره‌های کاردانی کارشناسی و کوتاه مدت.

❖ تاریخچه سازمان مدارس به سبک جدید در ایران

- ۱. تاسیس دارالفنون در سال ۱۲۲۸ (ه. ش) و آغاز معرفی نظام مدارس در ایران
- ۲. در قانون فرهنگ مصوب ۱۲۹۰ (ه. ش) آمده است که مدارس و مکاتب چهار نوع است:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

الف) مدارس ابتدایی روستایی (ب) مدارس ابتدایی شهری (ج) مدارس متوسطه (د) مدارس عالی

۳. در سال ۱۳۱۳ دوره‌های تحصیلی ایران شامل دوره ابتدایی (۶سال)، اول متوسطه (۳سال)، دوم متوسطه (۳سال) بوده است.

۴. در قانون سال ۱۳۲۲ (ه. ش) دوره‌های تحصیلی عبارت بوده است از:

الف - آموزش ابتدایی (۶سال)

ب- دوره متوسطه (دو دوره سه ساله که دوره اول عمومی و دوره دوم به بخش نظری و فنی و حرفه ای تقسیم شده است).

۵. از سال ۱۳۴۵ لغایت ۱۳۷۰ شامل دوره‌های کودکان (۳-۲ سال) دبستان (۵ سال) راهنمایی تحصیلی (۳ سال)، دوره متوسطه (۴ سال) و تحصیلات عالی بر حسب مورد (۷-۲ سال).

۶. از سال ۱۳۷۰ (ه. ش) تاکنون دوره متوسطه عمومی، فنی و حرفه‌ای به مدت ۳ سال و دوره پیش‌دانشگاهی به مدت یک سال مصوب گردیده است.

❖ برخی از وظایف وزارت آموزش و پرورش

۱. تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش.

۲. تشکیل شورای منطقه‌ای که حدود و وظایف و اختیارات آن به تصویب مجلس خواهد رسید.

۳. تهیه و پیشنهاد برنامه‌های میان مدت و بلند مدت در جهت تأمین اهداف آموزش و پرورش.

۴. هماهنگی با وزارتین فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی در امر آموزش دخالت دارند در جهت هماهنگی ساختن آموزش‌ها در چهار چوب نظام آموزش کشور.

۵. زیر پوشش قرار دادن کلیه کودکان لازم‌التعلیم و تقویت نهضت سواد آموزی.

۶. آموزش مستمر معلمان و کارکنان وزارت آموزش و پرورش به منظور ارتقا سطح توانایی شغلی آن‌ها.

۷. تأمین نیروی انسانی آموزش و پرورش از طریق ایجاد دانشسراها و مراکز تربیت معلم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۸. تأمین آموزش و پرورش رایگان برای همه مردم تا پایان دوره متوسطه.
۹. تألیف و چاپ و توزیع کتاب‌های درسی و نشریات کمک آموزشی.
۱۰. ارتباط مستمر با اولیا دانش آموزان و استمداد از آنها در تعلیم و تربیت.
۱۱. نظارت بر اجرای صحیح و دقیق کلیه آیین‌نامه‌ها و سنجش و ارزیابی نتایج حاصله از برنامه‌ها.

❖ آموزش ابتدایی در ایران

بر اساس قانون اساسی ایران، آموزش و پرورش برای همه ی کودکان و نوجوانان ایرانی تا دوره ی متوسطه رایگان است و دولت وظیفه دارد امکان تحصیل را برای همگان از طریق آموزش و پرورش فراهم سازد . نظام آموزش ایران تا چندی پیش پنج ساله ولی اکنون ۶ ساله است. به طور کلی، آموزش ابتدایی در ایران مشتمل بر دوره ی آموزشی ۶ ساله ویژه ی کودکان رده های سنی ۶ تا ۱۲ سال می باشد.

❖ اهداف دوره آموزش ابتدایی

از جمله مهمترین اهداف مقطع آموزش ابتدایی می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ۱- برقراری فضای مناسب آموزشی جهت پیشرفت اخلاقی و اعتقادی دانش آموزان
- ۲- پرورش استعدادها و خلاقیت‌های کودکان
- ۳- بهبود قدرت بدنی و جسمانی کودکان
- ۴- آموزش خواندن ، نوشتن ، محاسبه و برقراری معاشرت اجتماعی با سایر اعضاء اجتماع
- ۵- آموزش مسائل بهداشت فردی و گروهی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

❖ برنامه های آموزشی

از جمله مهمترین برنامه های آموزشی مقطع آموزش ابتدایی می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

علوم قرآنی و تعلیمات دینی انشاء و املاء فارسی، زبان فارسی (خواندن و درک مطلب)، تعلیمات اجتماعی، علوم هنری (نقاشی، خطاطی، کاردستی)، علوم طبیعی و بهداشت، علوم ریاضی، ورزش و تربیت بدنی.

* دروس مذکور در هفته ۲۴ ساعت ارائه شده و زمان هر کلاس درس ۴۵ دقیقه می باشد.

❖ سیاست ها، استراتژی ها و اولویت های دوره ی آموزش ابتدایی می توان به

موارد زیر اشاره نمود:

۱. اصلاح و تغییر ساختار نظام آموزش ملی مطابق با نیازهای جامعه و توسعه، ارتقای کیفیت و کارایی برنامه های آموزشی دوره ی ابتدایی با رجوع به اسلام، قرآن و سنت پیامبر (ص) در جهت گنجاندن ارزش های روحی و معنوی در برنامه های آموزشی.
۲. توجه به قوانین، برقراری همکاری های گروهی، تعهد به مشارکت در موضوعات سیاسی - اجتماعی، توجه به موضوع سلامت روانی کودکان.
۳. برقراری هماهنگی میان سیاست های فرهنگی - سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مورد پذیرش وزارت آموزش و پرورش با سایر سیاست گذاران ملی.
۴. کاهش نرخ تحصیل و ایجاد علاقه و انگیزه ی ادامه تحصیل در میان کودکان از طریق اولویت دادن به اجرای سیاست غلبه بر مشکلات و کمبودهای آموزشی دوره ی ابتدایی با توجه به تفاوت های قومی و فرهنگی.
۵. اعمال سیاست های انعطاف پذیر در اجرای متدهای متفاوت آموزشی و بهره گیری از نیروی انسانی، فضا، ابزارها و امکانات آموزشی در جهت پاسخگویی به نیازمندی های محلی مطابق با نوع و سطح آموزش، جنسیت، میزان علاقه مندی و استعداد دانش آموزان.
۶. اولویت دادن به آموزش معلمان و اجرای برنامه هایی در جهت ارتقای موقعیت معلمان و تعیین موقعیت آنان در جامعه و اتخاذ سیستم آموزشی واحد به عنوان الگوی راهنما.
۷. تأکید بر اهمیت ارزیابی پیوسته و اصلاح روش ها، سیاست ها و برنامه های آموزشی.
۸. جلوگیری از ارزیابی های انحصاری و مقطعی آموزشی به ویژه در میان دانش آموزان دوره ی ابتدایی.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۹. اولویت دادن به ارزیابی پیوسته ی نرخ مردودین و و تجدیدی ها، بررسی دلایل و ارایه ی طرح هایی در جهت رفع مشکلات مذکور.

۱۰. ارایه ی برنامه های آموزش ابتدایی به کودکان سراسر کشور.

❖ ساختار سازمانی نظام آموزش و پرورش در کانادا

کشور کانادا دارای سیستم آموزشی بسیار قدرتمند و منسجم است که معمولاً به شیوه ی ایالتی و یا استانی اداره می شود. اگرچه معمولاً روش ها و متدهای آموزشی ایالت های کانادا با هم فرق دارد، اما نهایتاً سیستم آموزشی کانادا در اختیار دولت فدرال است و به همین علت معمولاً یکپارچگی و انسجام خاصی در آن دیده می شود. معمولاً در سیستم آموزشی کشور کانادا، هم آموزش دولتی وجود دارد و هم آموزش خصوصی. دولت فدرال کانادا به بحث آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان، توجه ویژه ای دارد و از سطح پایه اول (پیش دبستانی) تا سطح عالی (دانشگاه) را تحت پوشش خود و حمایت دولت قرار داده است. دولت کانادا، چیزی حدود ۷ درصد از تولیدات ناخالص داخلی اش را به نظام آموزشی اختصاص داده است که این درصد بسیار چشمگیر است. سیستم آموزشی کانادا که یک کشور به شدت توسعه یافته است یکی از باکیفیت ترین دستگاه های آموزشی در جهان محسوب می شود. تحصیل در کانادا تا حد زیادی دولتی است و توسط ادارات حکومتی استانی، منطقه ای و محلی تأمین مالی و نظارت می شوند. تحصیل در کانادا تا سن ۱۶ سالگی اجباری است. کشور کانادا در کل ۱۹۰ روز تحصیلی (در کبک ۱۸۰ روز تحصیلی) در طول سال دارد. دوره های تحصیلی در سیستم آموزشی کانادا شامل پیش-دبستانی، ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان ابتدایی و دبیرستان می شود.

تصویر یک مدرسه شبانه روزی در کانادا

نظام آموزشی و ساختار آن در ایالات و قلمروهای کانادا به کلی با یکدیگر متفاوتند، اما به طور کلی می توان گفت که نظام های آموزشی ابتدایی کشور کانادا از یک دوره ی پیش دبستانی با مدت زمانی ۱ تا ۲ سال و دوره ی آموزشی ابتدایی با مدت زمان ۵ تا

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۸ سال تشکیل می شود. مقطع ابتدایی در کشور کانادا همانند ایران ۶ ساله است که در تمامی مدارس دولتی و خصوصی بر همین مبنا است. پیش دبستانی و کلاس اول تا پنجم در کانادا مقطع ابتدایی و دبستان این کشور را تشکیل می دهد که بعد از اتمام این مقطع به مقطع بعدی یعنی متوسطه می روند. مقطع متوسطه هم کلا ۶ سال طول می کشد. (یعنی از سال هفتم تا دوازدهم)، البته یک استثنا در نظام آموزشی کانادا وجود دارد و آن ایالت کبک است که تحصیلات ابتدایی و متوسطه در آن جمعا یازده سال طول می کشد.

مدرسه یا سیستم آموزشی کانادا تقسیمات ساده‌ای دارد که کم و بیش در تمام استان‌های کانادا با اختلاف‌های کوچک برقرار هستند. این سیستم شامل برخی مقاطع تحصیلی اختیاری و برخی مقاطع تحصیلی اجباری است. به جز نیو برونزویک و نوا اسکاتیا که در آن‌ها پیش-دبستانی اجباری است، در باقی استان‌های کانادا این مقطع تحصیلی اختیاری است. فهرست مقاطع تحصیلی در سیستم آموزشی کانادا:

- پیش-دبستانی (اختیاری، به جز در نیو برونزویک و نوا اسکاتیا)
- ابتدایی (اجباری برای تمام کودکان زیر ۱۶ سال)
- راهنمایی (شامل دو مقطع تحصیلی پیش-دبیرستان (متوسطه) و دبیرستان می‌شود)
- تحصیلات عالی (کارشناسی (لیسانس)، کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) و در نهایت PhD (دکتری))

❖ زبان رایج در مدارس کانادا

زبان رایج تحصیلی در مدارس کانادا معمولا فرانسو و یا انگلیسی است. اینکه دانش آموزان مدرسه کدام یک را به عنوان زبان نخست و آموزشی خود انتخاب کنند، بستگی به محل سکونت و ایالت آن‌ها دارد. در سیستم آموزشی کانادا معمولا مدارس به دو دسته ی خصوصی و دولتی تقسیم بندی می شوند. تمامی سرفصل های دروس برای مدارس دولتی ارائه می گردد و خوابگاه هایی وجود دارد که برای مهاجرین و افراد خارجی مقیم کانادا در نظر گرفته شده است. اما در مورد مدارس خصوصی قضیه کاملا متفاوت است و این نوع مدارس معمولا به طور خودگردان و کاملا مستقل از نظام آموزشی کانادا اداره می‌شوند.

❖ تحصیل در دبیرستان های کانادایی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دانش آموزانی که در سال های سوم یا چهارم دبیرستان ها مشغول به تحصیل هستند و یا آنهایی که دیپلمشان را با معدل پایین به اتمام رسانده اند و کلا میانگین نمرات آنها پایین است، بایستی اول یک دیپلم کانادایی از یکی از دبیرستان های کانادایی بگیرند تا مشکل پایین بودن معدلشان حل شود. البته مدت زمان تحصیل این مقطع به سابقه ی تحصیلی محصل و میانگین نمرات کسب شده دارد اما معمولاً دو تا یک سال زمان می برد.

❖ سیاست های آموزشی در کانادا

از آن جایی که وظیفه ی رسیدگی و نظارت بر حوزه ی آموزش در کشور کانادا به طور کامل در حوزه ی اختیارات ایالات و قلمروهای کشور قرار دارد، از این روی هیچ گونه نظام آموزشی فدرالی در این کشور وجود ندارد. به دیگر سخن نوعی تعهد ملی نسبت به حوزه ی آموزشی در این کشور به چشم خورده و آموزش پایه برای کلیه ی شهروندان کانادایی آزاد و رایگان می باشد. البته در این میان هر ایالت با وجود تشابه در اغلب زمینه ها با سایر ایالات، علایق منطقه ای خاص خود را نیز دنبال می کند.

در نظام آموزشی کشور کانادا سعی بر این است که دانش آموزان به روش های مختلف در مدارس دولتی تحصیل نمایند، به طوری که در برخی موارد مطابق با نیاز دانش آموزان برنامه های آموزشی جداگانه ای پیش بینی شده (سیستم جداسازی) و یا از برنامه های عادی آموزشی برخوردار می گردند (سیستم تلفیق).

❖ نهادهای مرکزی آموزشی در کانادا

مسئولیت اداره و رسیدگی بر امور آموزشی کشور کانادا بر عهده ی هر یک از ۱۰ ایالت و ۲ قلمرو کشور می باشد. از این رو، با وجود اینکه ساختارهای آموزشی سراسر کشور کانادا تا حدودی مشابه یکدیگر می باشند، با این حال هر یک از ۱۰ ایالت و ۲ قلمرو کشور از لحاظ حقوقی در قبال خدمات رسانی فرهنگی و تاریخی به کسب تکلیف از دپارتمان ملی آموزش مبادرت می نمایند.

❖ مدیریت آموزشی

کانادا بر خلاف اغلب کشورهای جهان از وزارتخانه یا نهاد کشور د آموزشی واحد در سطح کشور برخوردار نبوده و اداره ی امور آموزشی هر یک از ایالات بر عهده ی شعبات ایالتی دپارتمان آموزش می باشد. در دومین سطح مدیریتی پس از وزارتخانه های آموزش و پرورش ایالتی، هیأت های آموزشی مدارس در رأس قرار داشته و حوزه ی اختیارات و مدیریت آنها در سطوح مناطق مختلف آموزش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

و پرورش توزیع می گردد. در حالی که وظایفی چون برنامه ریزی آموزشی و ارزشیابی، تأمین برابری (از نظر اجتماعی، نژادی و جنسیتی) و نوآوری فرد شناختی بر عهده دپارتمان آموزش است، مسئولیت هایی چون نظارت بر امور مدارس مناطق تحت پوشش، ساختمان مدارس، تعیین نرخ مالیات بر اموال خصوصی و بعضاً تجاری برای آموزش، تصویب استخدام، ارتقاء و بازنشستگی معلمان و مدیران و غیره از وظایف هیأت های مدرسه است. در پی رشد گسترده ی مناطق شهری، برخی از شعبات ایالتی دپارتمان آموزش کانادا درصدد اعمال بیشتر بر عملکرد مدارس و در نتیجه اعمال سیاست تمرکزگرایی آموزشی می باشند. لذا یکی از روندهای حاکم در دهه ی ۱۱۹۰ تمرکزگرایی در مدیریت آموزشی بود.

❖ دوره ی آموزش پیش دبستانی

اغلب ایالت های کشور کانادا به ارایه ی برنامه های آموزشی یک ساله دوره ی آموزشی پیش دبستانی به کودکان ۵ ساله مبادرت می نمایند. رسیدگی و نظارت بر امور آموزشی دوره ی آموزشی فوق بر عهده ی مقامات آموزشی محلی می باشد. اصلی ترین هدف دوره ی آموزشی پیش دبستانی در کشور کانادا رشد جسمانی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی کودکان کانادایی به بهترین نحو می باشد. مقطع آموزشی فوق ۱ تا ۲ سال به طول انجامیده و سنین ۴ تا ۵ سالگی را شامل می گردد. دوره ی آموزش پیش دبستانی در اغلب ایالات کشور کانادا اجباری نبوده و به طور رایگان ارایه می گردد. مدارس پیش-دبستانی در کانادا به سه نوع تقسیم می شوند:

- دولتی
- خصوصی
- مدارس فدرال

در بیشتر مناطق کانادا، سال اول پیش-دبستانی دولتی و رایگان است و این در حالی است که در بعضی از استان ها سال های بالاتر نیز رایگان است، مثل کبک که در آن مهدکودک برای خانواده های کم-درآمد و بچه های دارای معلولیت رایگان است. برنامه درسی پیش-دبستانی در کانادا بدون فشار است و در آن این شانس وجود دارد که بچه های کوچک الفبا، مهارت های پایه مثل شمردن، خواندن، موسیقی، هنر و نحوه بازی با دیگران را یاد بگیرند. این برنامه ها برای آماده کردن بچه ها برای مقطع تحصیلی بعدی، یعنی ابتدایی طراحی شده اند.

❖ دوره ی آموزش ابتدایی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دوره ی آموزش ابتدایی در کشور کانادا ۵ تا ۸ سال در کشور کانادا به طول می انجامد. سن شروع دوره ی مذکور در نظام آموزشی ایالات کشور متفاوت است، اما به طور متوسط سن ورود به این دوره ۶ سالگی است. گذراندن دوره ی آموزش ابتدایی برای کلیه ی شهروندان کانادایی اجباری و رایگان می باشد. مدت زمان ارایه ی دروس آموزشی در دوره ی ابتدایی به طور متوسط ۲۷ ساعت در هفته می باشد. سنین دوره های آموزشی پایه از ایالتی به ایالت دیگر متفاوت بوده و عموماً از سنین ۶ یا ۷ سالگی آغاز می شود. در اغلب ایالت های کشور، دوره ی آموزشی ابتدایی ۶ تا ۷ سال به طول می انجامد. در کانادا، دانش آموزان در این مقطع بیشتر یک معلم دارند که در همان کلاس و با همان دانش آموزان تمام موضوعات را درس می دهد. البته کلاس های آموزشی خصوصی نیز در دسترس هستند.

موضوعات درسی دوره ابتدایی در کانادا شامل موارد زیر می شود:

- خواندن
- ریاضی
- زبان انگلیسی (در کبک فرانسوی)
- تاریخ
- علوم
- موسیقی
- مطالعات اجتماعی
- تربیت بدنی
- هنر

با پیشرفت دانش آموزان در پایه های تحصیلی، سختی دوره ها نیز افزایش پیدا می کند.

تصویری از یک مدرسه ابتدایی در تورنتو کانادا

❖ دوره راهنمایی

دوره راهنمایی در سیستم آموزش کانادا شامل دو سطح می‌شود:

- پیش دبیرستان (junior high school)
- دبیرستان

مقطع پیش دبیرستان یا متوسطه بلافاصله بعد از پایان دوره ابتدایی آغاز می‌شود. این دوره شامل دو کلاس پایه‌های ۷ و ۸ می‌شود. این دو سال به دانش‌آموزان این شانس را می‌دهد تا با تغییرات جابجا شدن کلاس‌ها و معلم‌ها در طول روز آشنا شوند. هدف از این دوره آماده کردن دانش‌آموزان برای دوره‌های بعدی است که در آن انتظار می‌رود سختی دوره‌ها به‌شدت افزایش پیدا کند.

دبیرستان آخرین بخش از آموزش راهنمایی است و از وقتی که دانش‌آموزان وارد کلاس پایه ۸ بشوند شروع شده و تا چهار سال یعنی تا پایه‌های ۱۱ یا ۱۲ ادامه پیدا می‌کند.

❖ نظام آموزشی کانادا در دبیرستان‌ها

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

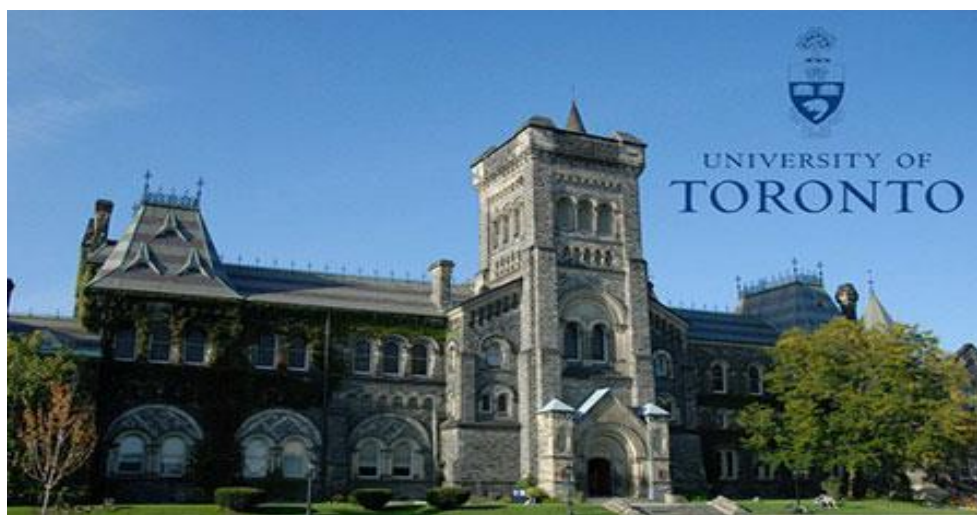
ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در سیستم آموزشی کانادا، با توجه به ایالت محل تحصیل، دبیرستان‌ها از سال ۷ تا ۱۲ را شامل می‌شوند. اما در بعضی ایالت‌ها سال‌های ۹ تا ۱۲ دوران دبیرستان را تشکیل می‌دهد. البته ایالت کبک کانادا از سال ۷ تا ۱۱ سال‌های دبیرستان می‌باشد. کلیه دبیرستان‌های کانادا به دو صورت خصوصی و عمومی اداره می‌شوند. البته معمولاً شرایط تحصیلی در مدارس خصوصی بهتر از دولتی است اما هزینه‌ی تحصیل آن بسیار بیشتر از مدارس دولتی است. زبان تحصیلی در کشور کانادا فرانسه و انگلیسی است که گاهی در ایالت‌های مختلف ممکن است در دبیرستان‌ها، هر دو زبان تدریس شود.

❖ تحصیلات تکمیلی در کشور کانادا

کشور کانادا دارای دانشکده و دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی زیادی می‌باشد. در بیشتر روستاها و شهرهای کانادا، دانشکده، دانشگاه‌ها و کالج‌های بسیاری وجود دارد که از اعتبار بین‌المللی خوبی برخوردار هستند. استاندارد و کیفیت سیستم آموزش و پرورش در کشور کانادا، جز بهترین‌ها در سطح جهان است اما هزینه‌های دانشگاه و زندگی به طور کلی بسیار کمتر از تحصیل در دانشگاه‌های سایر کشورها مانند انگلستان و آمریکا است و این نیز یکی از دلایل برتری دانشگاه‌های کانادا نسبت به سایر کشورهاست.

نظام تحصیلی در کانادا به شکل ترمی است که دو طی یک سال و دومین سال تحصیلی برگزار می‌گردد. کلاس‌ها معمولاً از سپتامبر شروع شده و تا ماه آوریل ادامه دارند. بسیاری از کالج‌ها و دانشگاه‌ها نیز برای دانشجویان خود، ترم تابستانی ارائه می‌دهد. البته تمامی کالج‌های کانادایی در طی سال دوره‌های درسی و فنی خود را ارائه می‌دهند که دانشجو باید آمادگی رفتن به کلاس‌های کالج و ثبت نام کردن در هر زمانی از سال را داشته باشد.

دانشگاه تورنتو-کانادا

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بعد از فارغ‌التحصیلی از دبیرستان، دانش‌آموزان کانادایی این فرصت را دارند تا برای کالج یا دانشگاه اپلای کنند. در کانادا عموماً به دانشگاه‌های کوچک‌تر کالج گفته می‌شود. بسیاری از دانش‌آموزان و دانشجویان کانادایی ترجیح می‌دهند در ابتدا وارد کالج شوند تا در آن ضمن آموختن مهارت‌های قابل انتقال، آمادگی ورود به دانشگاه‌های بزرگ را به دست بیاورند. بسیاری از دانشگاه‌های این کشور، دانشجویان برتر از سراسر دنیا را بورسیه می‌کنند.

• آموزش معلمان

مدارک مورد نیاز جهت تدریس در سطوح مختلف آموزشی

مدارک کلیه معلمان مقاطع آموزشی ابتدایی و متوسطه کانادایی به یکی از دو شیوه ذیل ارائه می‌گردد:

۱. کارشناسی آموزش که در مدت زمان ۴ - ۵ سال (در ایالت کبک ۳ سال) به فارغ‌التحصیلان رشته‌های آموزشی ارائه می‌گردد.
۲. دارندگان مدرک کارشناسی غیرآموزشی که پس از گذراندن دوره آموزشی یک یا دو ساله پس از دوره کارشناسی به دریافت مدرک آموزش نائل می‌گردند.

* از جمله دروس محوری سطح کارشناسی آموزش می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱. مهارت‌های عمومی آموزش	۲. مهارت‌های ارتباطی	۳. مدیریت آموزشی	۴. تنظیم اهداف آموزشی
۵. ارزشیابی تحصیلی	۶. متدلوژی آموزشی	۷. روانشناسی یادگیری / رشد کودک (روانشناسی آموزشی)	۸. جامعه‌شناسی آموزش
۹. تاریخ و فلسفه آموزش	۱۰. قوانین و خط‌مشی‌های آموزشی	۱۱. درآمدی بر آموزش	۱۲. تکنولوژی آموزشی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تقدیر و تشکر

در پایان از زحمات بی وقفه پدر و مادرمان و همه کسانی که ما را در نوشتن این مقاله علمی یاری و نصرت کردند کمال تشکر و قدردانی را داریم و از خداوند منان برای همه آنان سلامتی ، بهروزی ، موفقیت و شادکامی را خواستاریم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

❖ فهرست منابع

۱. کاکو جویباری، علی اصغر؛ علی پور، احمد؛ حسن زاده، سعید (۱۳۸۷). واقعیت‌ها و چشم‌اندازهای نظام آموزش و پرورش ویژه: بررسی تطبیقی ایران با چند کشور توسعه یافته. کودکان استثنایی، شماره ۲۹، ص ۳۲۴-۳۴۱.
۲. نفر، نرگس. (۱۳۸۶). مروری بر نظام آموزشی کانادا. مجله ی رشد مشاور مدرسه، شماره ۷، ص ۳۸-۳۴.
۳. فرهنگنامه کودکان و نوجوانان. آموزش و پرورش در ایران، تاریخچه‌جلد اول.
۴. <https://fa.wikipedia.org/wiki/>
۵. شعبانی، حسن، مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس)، سازمان سمت، ۱۳۷۱. (ص ۵۷ تا ۷۸)
۶. زمردیان - اصغر، مدیریت کیفیت جامع، موسسه مطالعات و برنامه ریزی آموزشی سازمان گسترش ۱۳۷۳.
۷. کسروی، احمد، تاریخ مشروطه ایران، تهران، انتشارات امیر کبیر، جلد اول، ۱۳۵۹.
۸. یغمائی، اقبال، مدرسه دارالفنون، انتشارات سرو، ۱۳۷۶، ص ۵-۱۲۷.

من الله التوفیق